

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.7.67>

POJĘCIE I ISTOTA REPREZENTACJI INTERESÓW OSÓB PODLEGAJĄCYCH MOBILIZACJI W RAMACH JURYSDYKCJI ADMINISTRACYJNEJ

Dmytro Reshetka

laureat Nagrody Naukowej

Instytut Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-4929-7742

reshetkadmytro@ukr.net

Adnotacja. W artykule, w oparciu o analizę poglądów naukowych naukowców, zaproponowano autorską definicję pojęcia „reprezentacja”. Ujawniono zapisy norm obowiązującego ustawodawstwa, które reguluje problematykę mobilizacji, a także kluczowe aspekty realizacji postępowania administracyjnego. Wykształciło się własne podejście do interpretacji „reprezentowania interesów osób podlegających mobilizacji w ramach postępowania administracyjnego”. Stwierdzono, że reprezentacja interesów osób podlegających mobilizacji w ramach postępowania administracyjnego jest modelem procesowych stosunków prawnych regulowanych przez CAS, w ramach którego uprawniony podmiot dokonuje czynności procesowych, bierze udział w rozpatrywaniu sprawy administracyjnej na rzecz osoby, której Ustawa Ukrainy „O szkoleniu mobilizacyjnym i mobilizacji” powierza szczególne obowiązki i która ma zastosowanie do organów wymiaru sprawiedliwości administracyjnej w celu zapewnienia, ochrony oraz realizację ich praw i interesów w zakresie mobilizacji.

Słowa kluczowe: postępowanie administracyjne, reprezentacja, mobilizacja, osoby zmobilizowane, ustawodawstwo administracyjne.

THE CONCEPT AND ESSENCE OF REPRESENTATION OF THE INTERESTS OF PERSONS SUBJECT TO MOBILIZATION WITHIN THE FRAMEWORK OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

Dmytro Reshetka

Applicant of the Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-4929-7742

reshetkadmytro@ukr.net

Abstract. The article, based on the analysis of the scientific views of scientists, proposes an author's definition of the concept of "representation". The provisions of the norms of the current legislation regulating the issue of mobilization, as well as key aspects of the implementation of administrative proceedings, are disclosed. An own approach to the interpretation of "representation of the interests of persons subject to mobilization within the framework of administrative proceedings" is formed. It was concluded that the representation of the interests of persons subject to mobilization within the framework of administrative proceedings is a model of procedural legal relations regulated by the CAS, under which an authorized entity performs procedural actions, participates in the consideration of an administrative case in favor of a person who is assigned special responsibilities by the Law of Ukraine "On Mobilization Preparation and Mobilization", and who applies to administrative justice bodies in order to ensure, protect and realize their rights and interests in the field of mobilization.

Key words: administrative proceedings, representation, mobilization, mobilized persons, administrative legislation.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ОСІБ, ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ МОБІЛІЗАЦІЇ В РАМКАХ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Дмитро Решетка

здобувач Науково-дослідного

інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-4929-7742

reshetkadmytro@ukr.net

Анотація. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, запропоновано авторське визначення поняття «представництво». Розкрито положення норм чинного законодавства, яке регулює питання мобілізації, а також ключові аспекти здійснення адміністративного судочинства. Сформовано власний підхід щодо тлумачення «представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства». Зроблено висновок, що представництво інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства, – це регламентована КАС модель процесуальних правовідносин, за якої уповноважений суб'єкт вчиняє процесуальні дії, приймає участь у розгляді адміністративної справи на користь особи, на яку Законом України

«Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» покладаються спеціальні обов'язки, та яка звертається до органів адміністративної юстиції з метою забезпечення, захисту та реалізації своїх прав та інтересів в сфері мобілізації.

Ключові слова: адміністративне судочинство, представництво, мобілізація, мобілізовані особи, адміністративне законодавство.

Постановка проблеми. Основною повісткою останніх років, починаючи із вторгнення російської федерації на територію нашої держави, є питання мобілізації громадян на службу до лав Збройних Сил України. Процес її реалізації вже неодноразово трансформувався як в нормативно-правовому, так і організаційно-управлінському плані. Однак, досягти балансу між максимальним забезпеченням попиту війська та правами і свободами людини і громадянина, все ще не вдалось. В даній сфері постійно виникають правові спори між громадянами та державою, вирішення яких покладається на органи адміністративного судочинства. Розгляд судових справ з питань мобілізації має свою специфіку, яка проявляється, передусім, у теоретичних та практичних особливостях роботи деяких процесуальних інститутів, зокрема, представництва.

Стан дослідження проблеми. Окремі проблемні питання, присвячені характеристиці інституту представництва в адміністративному судочинстві, у своїх наукових працях розглядали: Л.Д. Будзан, Т.О. Гуржій, В.С. Зайцев, К.С. Ізбаш, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, Є.В. Курінний, С.С. Овчарук, М.І. Смокович, А.О. Селіванов та багато інших. Втім, незважаючи на глибоку та широку наукову опрацьованість проблеми представництва, окремі сфери практичного застосування цього інституту на сьогодні залишаються мало дослідженими. Зокрема, це стосується змісту представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства.

Саме тому мета статті полягає у тому, щоб визначити поняття та розкрити сутність представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства.

Виклад основного матеріалу. Етимологію процесуального представництва в адміністративному судочинстві складають слова «представник», «представляти». Відповідно до словникової літератури, «представник» означає особу, що представляє кого-, що-не-будь, діє за чийось дорученням, від імені когось, виражаючи чийсь інтереси; виборну особу, що представляє в державних органах інтереси народу чи якоїсь його частини; службу чи урядову особу, що представляє кого-, що-небудь, обстоює чийсь інтереси (держави, установи і таке інше); виразника, захисника якихось ідей, суспільних поглядів; того, хто в своїй особі представляє певну групу, розряд, людей чи певну галузь діяльності, хто є типовим зразком такої групи, розряду чи діячем у певній галузі; діяча певної галузі знання, культури; зразок, особина певного класу, виду, роду тварин чи рослин. Термін «представляти» розкривається як знайомитись з кимось, називати чи характеризувати кого-небудь; рекомендувати, бути представником кого-, чого-небудь, заступати кого-небудь, діючи за його дорученням, від його імені, захищаючи чийсь інтереси, здійснюючи чийсь волю; репрезентувати, бути виразником, еквівалентом чогось; діяти за дорученням когось, здійснювати чийсь волю; показувати, зображувати кого-, що-небудь у творах літератури, мистецтва, у розповіді, усній або писемній характеристиці; наслідувати чийсь манерам, зовнішності, мові; порушувати питання про нагороду чи підвищення по службі, на посаді (Бусел, 2005; Білодід, 1976).

На рівні національного законодавства представництво найбільш обґрунтовано та повно описано в положеннях Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), адже представництво, по суті, виступає здебільшого інститутом цивільного права та походить з цієї галузі. За статтею 237 ЦКУ: «Представництво є правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє. Не є представником особа, яка хоч і діє в чужих інтересах, але від власного імені, а також особа, уповноважена на ведення переговорів щодо можливих у майбутньому правочинів. Представництво виникає на підставі договору, закону, акта органу юридичної особи та з інших підстав, встановлених актами цивільного законодавства» (Цивільний кодекс України, 2003).

Таким чином, представництво – це основана на нормах чинного законодавства модель побудови суспільно-правових відносин між суб'єктами за яких, один отримує дозвіл та право вчинювати відповідні дії, зокрема, юридичного характеру, від імені іншого. За такої конструкції відбувається правова персоніфікація суб'єкта, якого представляють, його прав, свобод та інтересів в особі іншого учасника відносин. Подібна модель може встановлюватись як за нормами законодавства, так і за домовленістю відповідних сторін, які чітко визначають що саме один суб'єкт буде робити від імені іншого.

Процесуальне представництво має більш складну юридичну характеристику. Наприклад, А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов та Н.А. Бондаренко зазначають, що це правовідношення, в силу якого одна особа (представник) виступає в суді від імені та в інтересах іншої особи (того, кого представляють) (Андрушко, Білоусов, Бондаренко, 2004; Лазько, 2006). О.В. Агеєв відмічає: «Представництво – це не формальна присутність при розгляді судом юридичної справи, а відповідна діяльність, спрямована на захист прав і інтересів осіб, яких вони представляють, сприяння реалізації їх правового статусу. Тому найважливішим аспектом представництва виступає можливість здійснення відповідних процесуальних дій від імені й в інтересах особи, що представляється» (Агеєв, 2006: 143).

В рамках адміністративного процесу, О.М. Величко визначив представництво як діяльність спрямовану на надання юридичної допомоги в ході адміністративного процесу щодо реалізації прав та інтересів певного учасника судового процесу. В результаті адміністративного процесу представник не отримує особистих благ, тобто всі правові наслідки розповсюджуються виключно на особу, яку він представляє в адміністративному суді. Правові наслідки для особи, яку представляють, виникають в результаті законних процесуальних дій представника

в межах його компетенції (Величко, 2019: 55-57). М.І. Смоковичем констатовано, що представництво в адміністративному процесі – це правовідносини, в яких особа в межах визначених договором або законом повноважень вчиняє процесуальні дії в адміністративному процесі, спрямовані на захист законних прав, свобод та інтересів іншої особи, яку представляє, у сфері публічно-правових відносин (Смокович, 2020: 53). С.В. Ківалов, А.Ю. Осадчий, О.В. Закаленко під адміністративно-процесуальним представництвом розуміють правовідносини, у яких одна особа (представник) на підставі повноважень, наданих їй договором або законом, вчиняє в адміністративному процесі процесуальні дії від імені та в інтересах сторони, третьої особи, спрямовані на захист та реалізацію їх прав та інтересів у публічно-правовій сфері (Ківалов, Осадчий, Закаленко, 2019: 85).

Безпосередньо до положень Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС) суб'єкти адміністративного процесу, а саме сторона, третя особа в адміністративній справі, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи (наприклад прокурор), може брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника. Стаття 60 КАС визначає, що представник, який має повноваження на ведення справи в суді, здійснює від імені особи, яку він представляє, її процесуальні права та обов'язки. Обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мають бути застережені у виданій йому довіреності або ордері (Кодекс адміністративного судочинства України, 2005).

Отже, представництво в рамках адміністративного судочинства – це регламентована КАС модель побудови процесуальних правовідносин, за якої уповноважений суб'єкт вчиняє процесуальні дії, приймає участь у розгляді адміністративної справи на користь іншої фізичної або юридичної особи з метою реалізації її прав, обов'язків та законних інтересів.

Особливість представництва осіб, які підлягають мобілізації криється в їх особливому правовому статусі, що регламентовано не тільки процесуальним, але також іншим законодавством. Цей статус прямо пов'язаний із складним та комплексним явищем мобілізації, яке регламентовано Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Відповідно до його положень, мобілізація – це комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту - на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано. Вона є складовою частиною комплексу заходів, які здійснюються з метою забезпечення оборони держави (Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, 1993).

Отже, відповідно до положень законодавства, мобілізація передбачає акумулювання економічних, людських та інших ресурсів, трансформацію життєдіяльності держави та апарату влади на час дії особливого періоду з метою подолання відповідних негативних чинників, які загрожують суверенітету, незалежності, нормальному суспільному ладу або несуть в собі інші критичні ризики нації.

Втім, реалізація зазначеного комплексу заходів неможлива тільки з позиції публічного сектору. Забезпечити функціонування та життя держави в умовах особливого періоду та ефективно консолідувати зусилля для виходу з нього з мінімальними втратами і шкодою можливо виключно за участі всього суспільства та кожного окремого громадянина. У зв'язку із цим, мобілізація покладає на підприємства, установи, організації та, особливо, громадян України додаткові обов'язки, які підкріплюються мірами державного примусу.

Згідно положень статті 22 Закону від 21.10.1993 №3543-ХІІ під час мобілізації громадяни зобов'язані: 1) з'явитися за викликом до територіального центру комплектування та соціальної підтримки у строк та місце, зазначені в повістці (військовозобов'язані, резервісти Служби безпеки України - за викликом Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України, військовозобов'язані, резервісти розвідувальних органів України - за викликом відповідного підрозділу розвідувальних органів України), для взяття на військовий облік військовозобов'язаних чи резервістів, визначення їх призначення на особливий період, направлення для проходження медичного огляду; 2) надавати в установленому порядку під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно, власниками яких вони є, Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, силам цивільного захисту з наступним відшкодуванням державою їх вартості в порядку, встановленому законом; 3) проходити медичний огляд для визначення придатності до військової служби згідно з рішенням військово-лікарської комісії чи відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки, закладів охорони здоров'я Служби безпеки України, а у розвідувальних органах України - за рішенням керівників відповідних підрозділів або військово-лікарської комісії Служби зовнішньої розвідки України, розвідувального органу Міністерства оборони України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону (Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, 1993).

Виходячи з положень законодавства України можна зробити наступний висновок: особи, які підлягають мобілізації – це повнолітні громадяни України, які згідно до обов'язків, що покладаються на них Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», які підлягають призову на військову службу на особливий період для виконання завдань мобілізації і оборони держави згідно до свого призначення та стану здоров'я визначеного в установленому законодавством порядку.

Висновки. Отже, представництво осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства – це представництво вузького кола фізичних осіб, які: 1) окрім загальних прав та обов'язків людини і громадянина володіють правами та обов'язками передбаченими Законом України «Про мобілізаційну

підготовку та мобілізацію»; 2) вступають у правовідносини із реалізації завдань і заходів мобілізації та оборони в особливий період; 3) щодо них можливе застосування заходів державного примусу у разі невиконання та/або неналежного виконання обов'язків у сфері мобілізації; 4) такі громадяни можуть перебувати у службово-правових відносинах із відповідними військовими формуваннями та органами; 5) це повноправні та повнолітні громадяни, які володіють усією повнотою право- та дієздатності, у зв'язку із чим можуть та повинні бути залучені до виконання обов'язків передбачених законодавством. Правовий статус таких осіб в контексті судового представництва грає роль виключно у разі розгляду спорів, прямо пов'язаних із виконанням ними норм мобілізаційного законодавства. В даному випадку може виникнути особливий публічно-правовий спір, що передбачає окрему специфіку порядку розгляду.

У підсумку проведеного дослідження можемо констатувати, що представництво інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства, – це регламентована КАС модель процесуальних правовідносин, за якої уповноважений суб'єкт вчиняє процесуальні дії, приймає участь у розгляді адміністративної справи на користь особи, на яку Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» покладаються спеціальні обов'язки, та яка звертається до органів адміністративної юстиції з метою забезпечення, захисту та реалізації своїх прав та інтересів в сфері мобілізації.

Література:

1. Агеєв О.В. Прокурор як суб'єкт адміністративного процесу: дис... канд. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2006. 199 с.
2. Андрушко А.В., Білоусов Ю.В., Бондаренко Н.А. Цивільний процес: навчальний посібник. К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. 262 с.
3. Білодід І.К. Словник української мови: в 11 томах. Том 7, 1976. 530 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) Уклад, і голов, ред. В.Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Величко О.М. Представництво прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві: дис... канд. юрид. наук : Львів: Львівський університет бізнесу та права. 2019. 209 с.
6. Ківалов С.В., Осадчий А.Ю., Закаленко О.В. Адміністративний процес (загальна частина): навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). 2019. 224 с.
7. Кодекс адміністративного судочинства України: від 06.07.2005 №2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. №35. Ст.1358.
8. Лазько Г.З. Правова природа представництва у цивільному процесі: дис... канд. юрид. наук : Київ: Академія праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. 2006. 191 с.
9. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 №3543-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. №44. Ст.416.
10. Смокович М.І. Системний аналіз норм національного законодавства, які регулюють представництво в адміністративному процесі. *Правова позиція*. 2020. № 2(27). С. 48-53.
11. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 №435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №40. Ст.356.

References:

1. Ahieiev, O.V. (2006). Prokuror yak subiekt administratyvnoho protsesu [The prosecutor as a subject of administrative process]: dys... kand. yuryd. nauk : Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. 199 p. [in Ukrainian].
2. Andrushko, A.V., Bilousov, Yu.V., Bondarenko, N.A. (2004). Tsyvilnyi protses [Civil process]: navchalnyi posibnyk. K.: Naukova dumka; Pretsedent, 262 p. [in Ukrainian].
3. Bilodid, I.K. (1976). Slovyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]: v 11 tomakh. Tom 7. 530 p. [in Ukrainian].
4. Busel, V.T. (red.) (2005). Velykyi tлумachnyi slovyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] (z dod. i dopov.). K.: Irpin: VTF «Perun», 1728 p. [in Ukrainian].
5. Velychko, O.M. (2019). Predstavnytstvo prav, svobod ta interesiv hromadian v administratyvnomu sudochynstvi [Representation of the rights, freedoms and interests of citizens in administrative proceedings]: dys... kand. yuryd. nauk : Lviv: Lvivskiy universytet biznesu ta prava. 209 p. [in Ukrainian].
6. Kivalov, S.V., Osadchyi, A.Iu., Zakalenko, O.V. (2019). Administratyvnyi protses (zahalna chastyna): navchalnyi posibnyk [Administrative process (general part)] (dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity dennoi formy navchannia). 224 p. [in Ukrainian].
7. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [Code of Administrative Procedure of Ukraine]: vid 06.07.2005 №2747-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2005. №35. St.1358. [in Ukrainian].
8. Lazko, H.Z. (2006). Pravova pryroda predstavnytstva u tsyvilnomu protsesi [Legal nature of representation in civil proceedings]: dys... kand. yuryd. nauk : Kyiv: Akademiia pratsi i sotsialnykh vidnosyn Federatsii profesiynykh spilok Ukrainy. 191 p. [in Ukrainian].
9. Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiiu [On mobilization training and mobilization]: Zakon Ukrainy vid 21.10.1993 №3543-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1993. №44. St.416. [in Ukrainian].
10. Smokovych, M.I. (2020). Systemnyi analiz norm natsionalnoho zakonodavstva, yaki rehuliuut predstavnytstvo v administratyvnomu protsesi [Systematic analysis of the norms of national legislation regulating representation in the administrative process]. *Pravova pozytsiia*. № 2(27). pp. 48-53. [in Ukrainian].
11. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]: vid 16.01.2003 №435-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. №40. St.356. [in Ukrainian].